

FORRETNING PÅ FORBUDT LAND III

*Otte investeringsforeninger og
Københavns Kommunes investeringer
i den israelske besættelse.*

DanWatch

December 2014

Indholdsfortegnelse

1	Rapportens resultater	4
2	Israels ulovlige bosættelser på Gaza og Vestbredden	6
3	FN's retningslinjer for forretninger på besat land	7
4	Statens ansvar for virksomheders etik	7
5	Virksomheder med aktiviteter i ulovligt besatte områder	8
6	Københavns Kommunes investeringer på besat land	12
7	Investeringsforeningers investeringer på besat land	12
8	Københavns Kommunes politik for etiske investeringer	13
9	Investeringsforeningers politik for etiske investeringer	14
10	Konklusion	15
	<i>Bilag A: Københavns Kommunes politik for etiske investeringer</i>	<i>17</i>
	<i>Bilag B: Investeringsforeningers politik for etiske investeringer</i>	<i>18</i>

Copyright © 2014 DanWatch

Alle rettigheder forbeholdt

Forfatter: Kia Kyhl, Frederik Johannisson

Researcher: Kia Kyhl, Kristoffer Marslev og Frederik Johannisson

Layout: Anna Olesen

Forsidebillede: Raffaele Esposito

Ansvarshavende redaktør: Louise Voller

Denne rapport er baseret på en uafhængig DanWatch undersøgelse finansieret af Folkekirkens Nødhjælp. Undersøgelsen er udført i overensstemmelse med DanWatchs etiske principper og internationale presseetiske retningslinjer. DanWatch er ansvarlig for rapportens indhold.

DanWatch er et uafhængigt medie- og researchcenter, der undersøger virksomheders påvirkning af mennesker og miljø globalt. DanWatch tilskriver sig nationale og internationale regler og principper for god presseskik og -etik, herunder Medieansvarsloven (Danmark) og International Federation of Journalists' Declaration of Principles on the Conduct of Journalists (internationalt).

Se vores hjemmeside for mere information: www.danwatch.dk

1 Rapportens resultater

- De otte største danske investeringsforeninger har investeret ca. 690 millioner kroner i internationale virksomheder, der har aktiviteter i de besatte palæstinensiske territorier eller bidrager til konstruktionen og vedligeholdelse af checkpoints og separationsmuren.
- Københavns Kommune har samlet investeret 2,21 millioner kroner i internationale virksomheder, der har aktiviteter i de besatte palæstinensiske territorier eller bidrager til konstruktionen og vedligeholdelse af checkpoints og separationsmuren.
- Investeringsforeningerne i denne rapport er Nykredit Invest, Danske Invest, Nordea Invest, BankInvest, Jyske Invest, Sydinvest, Sparinvest og SEB Invest.
- De israelske bosættelser samt konstruktionen af separationsmuren og checkpoints er i modstrid med international lov, ifølge Folkeretten, og investeringer heri anses for problematiske af både FN, EU og den danske regering.
- Alle virksomheder er underlagt FN's Guiding Principles on Business and Human Rights. Både Københavns Kommune og investeringsforeningerne har offentliggjort etiske retningslinjer for, hvordan de investerer, f.eks. hvordan de agerer overfor virksomheder, der ikke overholder egne etiske retningslinjer.
- Den 26. September 2014 udtalte udviklingsminister Mogens Jensen, (S): "Regeringen har ved flere lejligheder mindet offentligt om, at den fraråder danske borgere og virksomheder at indgå i engagementer, der kan gavne israelske bosættelser. Det vil jeg passende minde om igen".

Metode: 'Forretning på Forbudt Land'

DanWatch har udarbejdet en oversigt over 43 børsnoterede virksomheder med aktiviteter i israelske bosættelser, checkpoints eller separationsmuren, der alle er ulovlige under international lov ifølge internationale domstole og FN. Virksomhederne blev udvalgt på baggrund af deres betydelige økonomiske aktiviteter i hhv. bosættelser, checkpoints og separationsmuren.

DanWatch har indsamlet porteføljer tilhørende Københavns Kommune og de otte største danske investeringsforeninger og har screenet disse for investeringer i de pågældende virksomheder. DanWatch fandt investeringer i ulovligt besatte områder fra Københavns Kommune og de otte største investeringsforeninger i 13 af de udvalgte virksomheder. Alle virksomheder har haft mulighed for at kommentere på rapportens resultater.

Investorerne er blevet adspurgt om deres etiske investeringspolitik på området med specifikt fokus på investeringer i virksomheder med aktiviteter på besat territorium.

Opgørelserne af de investerede beløb er ikke eksakte, da datoerne for porteføljernes opgørelse ikke er den samme for alle pensionsselskaber. Desuden opgør investorerne deres porteføljer forskelligt, hvilket betyder, at screeningen ikke nødvendigvis er udtømmende, og at nogle investorer derfor kan eje større beholdninger af de pågældende aktier, end hvad der er fundet i denne rapport.

Denne delrapport er nummer tre i en række rapporter, der i 2014 afdækker danske forbindelser til israelske bosættelser i serien, 'Forretning på Forbudt Land'. Første udgave af 'Forretning på Forbudt Land' blev udgivet af DanWatch i 2012.

2 Israels besættelse af Gaza og Vestbredden

En besættelsesmagt må ikke overføre egne civile borgere til besat territorium, og bl.a. af den grund er de israelske bosættelser på den palæstinensiske Vestbred i modstrid med international lov¹.

Israel har ratificeret Geneve Konventionen, hvilket betyder, at landet tilslutter sig konventionens gældende principper. Både FN's Generalforsamling² og FN's Sikkerhedsråd³ har vedtaget resolutioner, hvori de beskriver, hvorfor besættelsen er i modstrid med international lov.

Separationsmuren, der adskiller Vestbredden fra Israel og Jerusalem, og de checkpoints, der dagligt sluser palæstinensere ind og ud af områderne, krænker deres basale menneskerettigheder, fordi palæstinenserens bevægelsesfrihed begrænses⁴. Der er flere gange dokumenteret omfattende menneskerettighedskrænkelser i yderste konsekvens drab af civile og nedrivninger af palæstinenserens ejendom⁵ ifølge den internationale domstol i Haag.⁶

EU's og danske udenrigsministre har de seneste år skærpet retorikken i henhold til de israelske bosættelser og særligt overfor handelsforbindelser til bosættelserne⁷ af den årsag, at virksomhederne bidrager økonomisk eller politisk til at understøtte bosættelser gennem handel og investeringer.

Senest den 26. September 2014 udtalte udviklingsminister Mogens Jensen (S) således: "Regeringen har ved flere lejligheder mindet offentligt om, at den fraråder danske borgere og virksomheder at indgå i engagementer, der kan gavne israelske bosættelser. Det vil jeg passende minde om igen".

1 Geneve Konventionen IV, 1949, art. 49 <https://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/7c4d08d9b287a42141256739003e-636b/6756482d86146898c125641e004aa3c5>

2 General Assembly, A/RES/47/172, 1992 <http://www.un.org/documents/ga/res/47/a47r172.htm>

3 Security Council, S/RES/446, 1979 <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/BA123CDED3EA84A5852560E50077C2DC>

4 Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories, A/68/502, 2013 <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/B0DC2317583FAC-9485257C16004A7F44>

5 Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories, A/68/502, 2013 <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/B0DC2317583FAC-9485257C16004A7F44>

6 International Court of Justice, 2004 <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?pr=71&code=mwp&p1=3&p2=4&p3=6&c-ase=131&k=5a>

7 Sherwood, H. 2013 EU takes tougher stance on Israeli settlements. The Guardian <http://www.theguardian.com/world/2013/jul/16/eu-israel-settlement-exclusion-clause>; Udenrigsministeriet, 2014: Information om finansielle og økonomiske aktiviteter i bosættelser <http://greetings.um.dk/da/eksporttraadet/markeder/markedsnyheder/newsdisplaypage/?newsID=5E152F-BB-4D71-4045-BEA5-D9438B0C1E67>

3 FN's retningslinjer for forretninger på besat land

I juni 2014 kom FN's Menneskerettighedsråds arbejdsgruppe med en erklæring om FN's Guiding Principles on Business and Human Rights, der bl.a. specifikt omhandlede Israels besættelse af palæstinensiske territorier⁸.

Ifølge erklæringen skal enhver virksomhed med både direkte og indirekte forbindelse til aktiviteter på de besatte områder være bevidst om risikoen for meddelagtighed i menneskerettighedskrænkelser, såsom drab af civile, ulovlige eksproprieringer og nedrivning af palæstinenserers boliger og indskrænkelse af palæstinenserers bevægelsesfrihed.

En virksomheds ansvar for at respektere menneskerettighederne vejer altid tungere end national lovgivning og regulativer⁹, hvilket konkret betyder, at selvom Israels nationale lovgivning tillader investeringer og aktiviteter i besatte territorier, kan en virksomheds aktiviteter i Gaza og Vestbreddens besatte områder stadig være i strid med FN's retningslinjer¹⁰.

Virksomheder, der enten selv har aktiviteter i bosættelser eller investeringer i andre virksomheder med direkte aktiviteter i besatte områder, skal bla. foretage omfattende risikovurderinger (due diligence, red.) for at sikre, at deres aktiviteter ikke medvirker til krænkelser af menneskerettighederne¹¹. Hvis virksomhederne finder krænkelser af menneskerettighederne i deres leverandør- eller varekæder, er de forpligtet til at gribe ind og om nødvendigt ophøre samarbejdet, hvis krænkelserne ikke ophører.

4 Den danske stats ansvar for virksomheders etik

Det er ikke kun virksomhederne, der ifølge internationale retningslinjer har et ansvar for at deres internationale handel og investeringer respekterer menneskerettighederne. Ifølge OECD Guidelines for Multinational Enterprises skal regeringen sørge for den bedst mulige overholdelse af disse guidelines via politikker, forordninger og retningslinjer¹².

Dette koncept bygger på FN's princip om, at stater skal beskytte, respektere og afhjælpe de internationalt anerkendte menneskerettigheder og herunder indgår virksomheds-

8 Office of the High Commissioner for Human Rights, 2014, Statement on the implications of the Guiding Principles on Business and Human Rights in the context of Israeli settlements in the Occupied Palestinian Territory <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/OPTStatement6June2014.pdf>

9 Office of the High Commissioner for Human Rights, 2014, Statement on the implications of the Guiding Principles on Business and Human Rights in the context of Israeli settlements in the Occupied Palestinian Territory, side. 11 <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/OPTStatement6June2014.pdf>

10 UN Guiding Principles on Businesses and Human Rights, 11. princip

11 Office of the High Commissioner for Human Rights, 2014, Statement on the implications of the Guiding Principles on Business and Human Rights in the context of Israeli settlements in the Occupied Palestinian Territory, side. 11 <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/OPTStatement6June2014.pdf>

12 Updating the Guidelines for Multinational Enterprises Discussion Paper, June 30, 2010, s.1, §4. <http://www.oecd.org/investment/mne/45545887.pdf>

relaterede menneskerettighedskrænkelser¹³. I FN's Guiding Principles on Business and Human Rights bliver det specificeret, at stater skal udnytte den nationale lovgivning til at forpligte nationale virksomheder til at respektere menneskerettighederne, i hele deres drift¹⁴.

Den danske regering har visse retningslinjer for virksomhedsansvar vedrørende forbindelser til israelske bosættelser, som udviklingsminister Mogens Jensen, (S), forklarede den 26. september i år: "Regeringen har ved flere lejligheder mindet offentligt om, at den fraråder danske borgere og virksomheder at indgå i engagementer, der kan gavne israelske bosættelser. Det vil jeg passende minde om igen"¹⁵.

5 Virksomheder med aktiviteter i ulovligt besatte områder

Virksomheder som via handel eller investeringer bidrager til opretholdelse af de ulovlige besættelsesstrukturer bevæger sig på kant med menneskerettighederne, internationale retningslinjer - og anbefalinger fra den danske regering¹⁶.

DanWatch har udarbejdet en oversigt over 43 børsnoterede virksomheder med betydelige økonomiske aktiviteter i israelske bosættelser, checkpoints eller muren. I 13 af de 43 internationale virksomheder er der investeringer for hhv. 2,21 millioner kroner fra Københavns Kommune og ca. 690 millioner kroner fra de otte største danske investeringsforeninger.

Skemaet på side 9 beskriver de 13 internationale virksomheders aktiviteter i de israelske bosættelser eller i forbindelse med konstruktion og opretholdelse af muren og checkpoints.

13 Updating the Guidelines for Multinational Enterprises Discussion Paper, June 30, 2010, s.1, §4. <http://www.oecd.org/investment/mne/45545887.pdf>

14 UN Guiding Principles on Business and Human Rights, 2011, s.4 http://www.ohchr.org/documents/publications/GuidingprinciplesBusinesshr_en.pdf

15 Seerup, T. 26. sep. 2014. TV2.dk <http://finans.tv2.dk/nyheder/article.php/id-73863379:danske-butikker-s%C3%A6lger-kosmetik-fra-ulovlige-bos%C3%A6ttelser.html>

16 Udviklingsminister Mogens Jensen (S), den 26. September 2014. TV2.dk <http://finans.tv2.dk/nyheder/article.php/id-73863379:danske-butikker-s%C3%A6lger-kosmetik-fra-ulovlige-bos%C3%A6ttelser.html>

13 internationale virksomheder med aktiviteter i israelske bosættelser og investeringer fra danske pensionskasser

Caterpillar er en amerikansk producent af byggemaskiner. Caterpillar leverer gennem den amerikanske regering byggemaskiner til den israelske hær, som bruger udstyret til at bygge muren på Vestbredden og til at rive palæstinensiske huse ned¹.

Caterpillar leverer blandt andet D9 bulldozere til den israelske hær, som bruges til husnedrivninger. Ifølge Human Rights Watch blev D9 bulldozere brugt af den israelske hær til at ødelægge huse, mens civile stadig befandt sig i dem, som del af krigsførelse i 2010².

Cement Roadstone Holdings (CRH) er en byggematerialeproducent, der gennem et delt ejerskab af Mashav, er medejer Nesher³, en cementproducent hvis produkter er blevet identificeret ved konstruktionen af bosættelser, checkpoints og letbanen mellem Jerusalem og bosættelser⁴.

Cemex er en mexicansk cementvirksomhed, der ejer israelske Readymix Industries, der producerer byggematerialer. Readymix Industries har cementfabrikker og tre stenbrud i bosættelser⁵.

G4S har annonceret annullering af kontrakter med det israelske fængselsvæsen og checkpoints, men bibeholder sikkerhedskontrakter med private kunder i bosættelser, såsom supermarkeder og banker⁶.

Noter til oversigt

- FN, 2012: Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967, s. 13, <http://blog.unwatch.org/wp-content/uploads/Richard-Falk-BDS-report-to-UNGA-Oct-2012.pdf>; Amnesty, 2004: Under the rubble: House demolition and destruction of land and property, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/MDE15/033/2004/en/2193fae2-d5f6-11dd-bb24-1fb85fe8fa05/mde150332004en.pdf>; Haaretz: The UN vs. Caterpillar, 16/6/04, <http://www.haaretz.com/print-edition/news/the-un-vs-caterpillar-1.125315>; Human Rights Watch, 2004: Razing Rafah: Mass Home Demolitions in the Gaza Strip, <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/rafah1004full.pdf>; Israel International News: D-9 Bulldozers En Route to IDF, Sale 'Never Frozen', 1/3/12 <http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/153334#.UGQGahw3pz8>; Caterpillar beskriver i et brev til Who Profits hvordan dets udstyr sælges til den amerikanske hær, som overlever udstyret til den israelske hær: Who Profits, 2014: Facts on the Ground, http://www.whoprofits.org/sites/default/files/facts_on_the_ground_-_heavy_engineering_machinery_and_the_israeli_occupation.pdf
- Human Rights Watch, 2010: I Lost Everything, s 27, http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/iopt0510webwcover_1.pdf;
- Email interview med Group Sustainability Manager, CRH, 4/10/14
- Fotodokumentation: Who Profits, 2011, <http://www.whoprofits.org/company/cement-roadstone-holdings-crh>; Project Clean Hands, <http://projectcleanhands.wordpress.com/category/crh/crh-photos/>; OECD Watch, 2012: OECD Quarterly Case Update March, s. 8; Cemnet: Amnesty asks CRH to explain, 19/2/04, <http://www.cemnet.com/News/story/147836/amnesty-asks-crh-to-explain.html>
- Business & Human Rights, 2011: Udtalelse fra Cemex (download link) <http://www.businesshumanrights.org/Links/Repository/1007019/jump>; Quarry Magazine: Multinational Companies Mining Occupied West Bank, 27/5/11, <http://www.quarrymagazine.com/Article.aspx?id=1821>
- DanWatch: G4S Trækker sig fra israelske fængsler, 16/6/14, <http://www.danwatch.dk/da/artikler/g4s-traekker-sig-fra-israelske-faengsler/430>

	<p>Hapoalim Bank giver lån til byggeprojekter i bosættelser. Hapoalim er garant for statslån til virksomheder, der bygger letbanen i Jerusalem, der forbinder Jerusalem med bosættelser⁷. Banken driver ifølge dens hjemmeside også filialer i bosættelser og udbyder ifølge den israelske organisation Who Profits fondsadministration og realkreditlån til bosættere⁸.</p>
	<p>Heidelberg er en tysk cementproducent, der ejer det israelske selskab Hanson⁹. Hanson Israel ejer tre cementfabrikker i bosættelser og et stenbrud på Vestbredden, hvor naturressourcer udvindes til israelsk brug¹⁰.</p>
	<p>Amerikanske HP er, gennem ejerskabet af EDS Israel, hovedleverandør til det biometriske adgangssystem i checkpoints på Vestbredden og i Gaza, baseret på blandt andet fingeraftryk og iris-scanninger¹¹.</p>
	<p>Ingersoll Rand (selskabet er nu en del af Allegion) er en amerikansk teknologi producent, der har bidraget til det biometriske adgangssystem i checkpoints på Vestbredden og i Gaza, baseret på blandt andet fingeraftryk og iris-scanninger¹².</p>
	<p>Leumi bank giver lån til byggeprojekter i bosættelser. Banken har ifølge dens egen hjemmeside filialer i bosættelser¹³. Banken finansierer letbanen, der forbinder Jerusalem og bosættelser¹⁴. Banken udbyder ifølge den israelske organisation Who Profits realkreditlån til bosættere samt driver operative filialer i flere bosættelser¹⁵.</p>

7 The Marker: Jerusalem light rail operator abandoned, 8/6/09, <http://www.themarker.com/misc/1.530677>

8 PGGM, Statement Israeli trade banks, <https://www.pggm.nl/english/what-we-do/exclusions/Pages/statement-Israelian-trade-banks.aspx>; PGGM, 2013: Responsible Investment Annual Report, s. 48-49 https://www.pggm.nl/english/what-we-do/Documents/Responsible-Investment-Annual-Report_2013.pdf; Who Profits, 2013: Financing the Occupation Flash Report, s. 5-6, http://whoprofits.org/sites/default/files/banks_update_nov_2013.pdf; Bank Hapoalim filialer i bosættelser såsom Ariel, Beitar Illit, Modi'in Illit og Ma'ale Adumim, <https://www.bankhapoalim.co.il>, besøgt d. 30/10/14

9 Heidelberg, Israel, <http://www.heidelbergcement.com/en/israel>, besøgt 16/10/14

10 FN: 2014, Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories, <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/5CB088A503903F6485257D880056B608>; Videodokumentation, Who Profits, 2011, <http://www.youtube.com/watch?v=ols86lYCuio#t=44>; School of Oriental and African Studies, University of London, 2009: UK economic links with Israeli settlements in occupied Palestinian territory, s. 49, http://www.monabaker.com/documents/UK_companies_and_Israeli_settlements_SOAS_090210.pdf; Israeli High Court of Justice judgement, 2009: Operations of quarries in the Judea and Samaria area, <http://www.yesh-din.org/userfiles/file/%D7%94%D7%9B%D7%A8%D7%A2%D7%95%D7%AA%20%D7%93%D7%99%D7%9F/psak.pdf>

11 HP statement, 2012, <http://business-humanrights.org/en/report-by-who-profits-criticises-hp-other-tech-companies-for-their-alleged-role-in-israeli-occupation-of-palestinian-territories#c65823>; FN, 2012: Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967, s. 12, <http://blog.unwatch.org/wp-content/uploads/Richard-Falk-BDS-report-to-UNGA-Oct-2012.pdf>, FN, 2007: The Humanitarian Impact of the West Bank Barrier on Palestinian Communities, http://www.ochaopt.org/documents/pages1-23_jerusalem_30july2007.pdf

12 Email interview med Product Manager hos Allegion, også kendt som Ingersoll Rand Security Technologies, 27/10/14; Ingersoll Rand, 2001: Full Testimony Transcript For Martin Huddart to Senate Subcommittee Report, <http://investor.shareholder.com/ir/releasedetail.cfm?ReleaseID=85470%20>

13 Filialer i bosættelser såsom Oranit, Katzrin og Pisgat Zeev, Bank Leumi, <http://english.leumi.co.il/Articles/5328/>, Besøgt 28.10.14

14 The Marker: Jerusalem light rail operator abandoned, 8/6/09, <http://www.themarker.com/misc/1.530677>

15 School of Oriental and African Studies, University of London, 2009: UK economic links with Israeli settlements in occupied Palestinian territory, s. 55, 57 & 59, http://www.monabaker.com/documents/UK_companies_and_Israeli_settlements_SOAS_090210.pdf; PGGM, Statement Israeli trade banks, <https://www.pggm.nl/english/what-we-do/exclusions/Pages/statement-Israelian-trade-banks.aspx>; http://whoprofits.org/sites/default/files/banks_update_nov_2013.pdf s. 7-8

Leverer kropsscannere til Erez checkpoint mellem Gaza og Israel¹⁶.

Mizrahi Tefahot Bank er ifølge den hollandske pensionskasse, PGGM, så involveret i finansieringen af bosættelser, at pensionskassen har opgivet dialog om afslutning af disse¹⁷. Banken driver ifølge dens egen hjemmeside flere filialer i bosættelser, og udbyder ifølge den Israelske organisation Who Profits lån til byggeprojekter i bosættelser, samt lån og finansielle serviceydelser til de lokale myndigheder i bosættelser¹⁸.

Motorola er en amerikansk teknologiproducent, der leverer et specialfabrikeret overvågnings- og monitoreringssystem til bosættelser¹⁹.

Franske Veolia har deltaget i konstruktionen af, og opererer nu, en letbane, der går fra Jerusalem til israelske bosættelser på Vestbredden²⁰. Veolia ejer og administrerer en affaldsplads på Vestbredden, der blandt andet servicerer bosættelser²¹. Ifølge Veolia, solgte virksomheden affaldspladsen i 2012, men ifølge den israelske organisation Who Profits viser en aktindsigt fra 2013 Veolias fortsatte ejerskab²².

- 16 McClatchy: High-tech border crossing serves as monument to Mideast gridlock, 17/5/07, http://www.mcclatchydc.com/2007/05/17/16243_high-tech-border-crossing-serves.html?rh=1; Military & Aerospace: L-3 Communications installs millimeter wave body-screening portals for enhanced security at entry-control checkpoints in Israel, 12/9/2007, <http://www.militaryaerospace.com/articles/2006/09/l-3-communications-installs-millimeter-wave-body-screening-portals-for-enhanced-security-at-entry-control-checkpoints-in-israel.html>
- 17 PGGM, Statement Israeli trade banks, <https://www.pggm.nl/english/what-we-do/exclusions/Pages/statement-Israelian-trade-banks.aspx>
- 18 Filialer i bosættelser såsom Alon Shvut and Karnei Shomron, Mizrahi bank, branch locator, <https://www.mizrahi-tefahot.co.il/he/Bank/Pages/branch-locator.aspx>, Besøgt 28.10.14; Who Profits, 2013: Financing the Occupation Flash Report, s. 8-10, http://whoprofits.org/sites/default/files/banks_update_nov_2013.pdf
- 19 European Security Research Programme, 2011: Security Co-operation between the EU and Israel, Briefing Paper, s. 8, http://www.voltairenet.org/IMG/pdf/European_Security_Research_Cooperation_with_Israel.pdf; Triodos Bank, 2011: The Double-edged Sword of Telecommunications, <https://www.triodos.com/en/investment-management/who-we-are/news/newsletter-sustainability-research/double-edged-sword-of-telecommunications/>, Ap4 Ethical council, 2010: Annual Report, s. 16, http://www.ap4.se/upload/Etikr%C3%A5det/Etikr%C3%A5det%20ENG/Ethical_council_annual%20report%202010.pdf
- 20 FN, 2012: Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967, <http://unispal.un.org/unispal.nsf/1ce874ab1832a53e852570bb006dfaf6/4b2de5243ebce35685257aa200487927?OpenDocument>; Ap4 Ethical council, 2010: Annual Report, s. 17, http://www.ap4.se/upload/Etikr%C3%A5det/Etikr%C3%A5det%20ENG/Ethical_council_annual%20report%202010.pdf, Veolia, 2012: Statement to Business and Human Rights Ressource Centre, <http://business-humanrights.org/en/veolia-environnement-response-re-article-alleging-it-is-complicit-in-israels-violations-of-international-law>
- 21 FN, 2012: Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967, <http://unispal.un.org/unispal.nsf/1ce874ab1832a53e852570bb006dfaf6/4b2de5243ebce35685257aa200487927?OpenDocument>
- 22 Veolia, 2012: Statement to Business and Human Rights Ressource Centre, <http://business-humanrights.org/en/veolia-environnement-response-re-article-alleging-it-is-complicit-in-israels-violations-of-international-law>; Who Profits: Confirmation from the Israeli Ministry of Environmental Protection: Veolia Still Owns the Tovlan Landfill, 17/1/13, <http://www.whoprofits.org/content/confirmation-israeli-ministry-environmental-protection-veolia-still-owns-tovlan-landfill>

6 Københavns Kommunes investeringer på besat land

DanWatch har gennemgået Københavns Kommunes investeringer, der forvaltes af en række investeringsforeninger. Københavns Kommune har i alt 2,21 millioner investeret i syv virksomheder som har aktiviteter på de besatte palæstinensiske områder.

Overborgmester Frank Jensen udtalte d. 21 juni 2014, at Københavns Kommune ikke kan investere i selskaber der har aktiviteter på besat land, fordi det er i strid med internationale konventioner¹⁷. Denne udtalelse kom i forbindelse med, at Københavns Kommune valgte at ekskludere Bank Hapoalim fra deres investeringsportefølje. Kommunen har stadig investeringer i Mizrahi Tefahot Bank, der ligesom Bank Hapoalim også opererer i bosættelser.

Tabel A. Københavns Kommunes investeringer (beløb er i millioner kr.)

Virksomhed	
Caterpillar	0,10
Heidelberg Cement	0,02
Ingersoll Rand	0,02
Hewlett-Packard	0,07
CRH	1,37
Motorola	0,02
Mizrahi Tefahot Bank	0,63
I ALT	2,21

7 Investeringsforeningers investeringer på besat land

DanWatch har gennemgået de otte største danske investeringsforeningers investeringer.

Ca. 690 millioner kr. investeres i alt i virksomheder, som bidrager til enten drift eller konstruktion af checkpoints, muren eller bosættelser på besat palæstinensisk territorium. Af tabellen fremgår det, hvis virksomhederne er blevet ekskluderet fra investering af investeringsforeningen.

¹⁷ Krak, N. 2014 Københavns Kommune kritiseres for Israel-boycot. Kristeligt Dagblad <http://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/2014-06-21/k%C3%B8benhavns-kommune-kritiseres-israel-boycot>

Tabel B. De otte største investeringsforeningers investeringer (beløb er i millioner kr.)

Virksomhed	Danske Invest	BankInvest	Nykredit Invest ¹	Nordea Invest	Sydinvest	SEB Invest	Sparinvest	Jyske Invest	I ALT
Caterpillar	35,67	99,65	3,98	0,88	4,63	4,56	0,004		149,37
G4S	3,43		54,10		5,44				62,97
Heidelberg Cement	1,57	56,10	0,75	40,45	13,64	0,32	0,04		112,87
Ingersoll Rand	1,63	50,58	1,37	0,28		0,94	0,01		54,81
CRH	160,37		5,95	0,23		0,48			167,03
Veolia	1,08					0,23			1,31
Motorola	0,97		0,99	0,28	2,81	0,75			5,80
Bank Leumi	1,13								1,13
Cemex		7,39		Ekskluderet ²	4,60 ³			1,06	13,05
Hewlett-Packard	35,33		56,32	1,02	4,95	4,31	5,37		107,30
Bank Hapoalim	Ekskluderet ⁴			0,14					0,14
L-3 Communications	Ekskluderet ⁵		13,61	Ekskluderet ⁶					13,61
I ALT	241,18	213,72	137,07	43,27	36,07	11,58	5,43	1,06	689,39

Noter til Tabel B

- 1 Tallene er opdateret af Nykredit Invests SRI-chef Søren Larsen pr. emailkorrespondance d.16.12.14
- 2 Nordea, eksklusionsliste, <http://esg.nordea.com/exclusion-list/>, Besøgt 28.10.14
- 3 Tallet er opdateret af Sydinvests Afdelingsdirektør Niels Skovvart pr. emailkorrespondance d.16.12.14.
- 4 Danske Bank, eksklusionsliste, <https://www.danskebank.com/da-dk/CSR/Forretning/SRI/Pages/ekslusionsliste.aspx>, Besøgt 27.10.14
- 5 Ibid.
- 6 Nordea, eksklusionsliste, <http://esg.nordea.com/exclusion-list/>, Besøgt 28.10.14

8 Københavns Kommunes politik for etiske investeringer

DanWatch sendte i november 2014 en rundspørge til Københavns Kommune for at udspørge dem om deres etiske retningslinjer med henblik på investeringer på besatte områder.

Københavns Kommunes etiske retningslinjer er bl.a. baseret på FN-konventioner. Som udgangspunkt ønsker kommunen ikke at investere i virksomheder med tilknytning til de folkeretsstridige bosættelser eller andre besættelsesstrukturer, men kommunen fastslår, at der bliver taget konkret stilling i de enkeltstående sager. Københavns Kommune tager stilling til deres investeringer på basis af rådgivning fra det uafhængige etiske screeningselskab, Ethix SRI Advisors¹⁸.

¹⁸ Se bilag A for Københavns Kommunes politik for etiske investeringer

9 Investeringsforeningernes politik for etiske investeringer

DanWatch sendte i november 2014 en rundspørge rundt til de otte største danske investeringsforeninger for at udspørge dem om deres etiske retningslinjer med henblik på investeringer på besatte områder.

Spørgsmål 1:

Hvad er investeringsforeningens etiske retningslinjer for investeringer i virksomheder i besatte områder?¹⁹

Jyske Invest, Sydinvest, Danske Invest og SEB Invest har ikke specifikke retningslinjer på området, men udtaler, at de bygger deres etiske retningslinjer omkring internationale konventioner og/eller retningslinjer som UN Guiding Principles on Business and Human Rights, og at konfliktzoner som besættelsen af palæstinensiske territorier er inkluderet herunder. Nykredit Invest henviser dog til, at der under UN Guiding Principles on Business and Human Rights er specificeret, at det kræver skærpet due diligence ved investeringer i konfliktramte områder. Nordea Invest har som de eneste specifikke retningslinjer, hvoraf det fremgår, at de: "driver kritisk dialog med selskaber, der bryder de internationale normer og regler for ansvarlige investeringer ved at være direkte involveret i forretninger og aktiviteter i de besatte områder". Hvorefter det specificeres, at dette gælder selskaber direkte involveret i bosættelserne, selskaber, der udvinder ressourcer fra de besatte områder og selskaber, som leverer produkter og services til bosættelsernes sikkerhedssystemer/-infrastruktur.

Sparinvest har i et samlet svar på DanWatch's spørgsmål udtalt, at de har forskellige etiske retningslinjer alt efter, om der er tale om etiske porteføljer eller ej. De fire virksomheder, der er nævnt i denne rapport ligger i porteføljer, der ikke hører under investeringsforeningens etiske porteføljer. De fire virksomheder er dog en del af porteføljer, der er omfattet af UN PRI princip 2, der omhandler due diligence. Dette betyder også, at Sparinvest monitorerer deres investeringer tæt og med hjælp fra Ethix SRI Advisor, som i øvrigt benyttes af Nykredit Invest.

Spørgsmål 2:

Hvad er investeringsforeningens etiske retningslinjer for investeringer i virksomheder, hvis produkter bliver anvendt til opretholdelsen af ulovligt besatte territorier, f.eks. bosættelser, checkpoints samt konstruktion af den israelske separationsmur?

Nordea Invest, Nykredit Invest og SEB Invest nævner, at de via due diligence fører kritisk dialog med selskaber, der ikke lever op til deres etiske politikker, og at hvis dialogen ikke fører til forbedringer, kan ekskludering af virksomheden være nødvendig. Jyske Invest svarer, at de to gange årligt screener for grove brud på internationale normer eller konventioner. Sydinvest ønsker at påvirke selskaberne i stedet for at trække deres

¹⁹ Se bilag B for investeringsforeningernes politik for etiske investeringer

investeringer, men udtaler at det som sidste led kan være nødvendigt at ekskludere de problematiske virksomheder. Danske Invest nævner, at deres retningslinjer for investeringer bygger på FN principper, og at dette betyder at visse selskabsaktiviteter kan forekomme problematiske.

Spørgsmål 3:

Har I haft etiske overvejelser ved at investere i virksomheder, som har forbindelser til de besatte palæstinensiske områder, bosættelser, checkpoints, konstruktion af den israelske separationsmur mv.?

Nykredit Invest, SEB Invest og Nordea Invest har alle konkrete overvågninger af virksomheder med aktiviteter knyttet til besættelsen af de palæstinensiske territorier. Danske Invest samt Jyske Invest vælger at vurdere de forskellige sager løbende, men Jyske Invest udtaler, at de ikke lader sig binde af bestemte konventioner, dog understreger Jyske Invest, at investeringsforeningen altid overholder sanktioner, som Danmark har tiltrådt. Sydinvest udtaler at de i øjeblikket har flere selskaber med aktiviteter på den besatte Vestbred ekskluderet for investeringer.

BankInvest har ikke svaret på rundspørgen.

10 Konklusion

- Københavns Kommune har samlet investeret 2,21 millioner kroner i syv internationale virksomheder, der har aktiviteter i de besatte palæstinensiske territorier eller bidrager til konstruktionen og vedligeholdelse af checkpoints og separationsmuren.
- De otte største danske investeringsforeninger har investeret ca. 690 millioner kroner i 12 internationale virksomheder, der har aktiviteter i de besatte palæstinensiske territorier eller bidrager til konstruktionen og vedligeholdelse af checkpoints og separationsmuren.
- Investeringsforeningerne i denne rapport er Nykredit Invest, Danske Invest, Nordea Invest, BankInvest, Jyske Invest, Sydinvest, Sparinvest og SEB Invest.
- De israelske bosættelser samt konstruktionen af separationsmuren og checkpoints er i modstrid med international lov, ifølge Folkeretten, og investeringer heri anses for problematiske af både FN, EU og den danske regering.
- Alle virksomheder er underlagt FN's Guiding Principles on Business and Human Rights. Både Københavns Kommune og investeringsforeningerne har offentliggjort etiske retningslinjer for, hvordan de investerer, f.eks. hvordan de agerer overfor virksomheder, der ikke overholder egne etiske retningslinjer.
- Københavns Kommunes etiske retningslinjer indeholder som udgangspunkt et ønske om ikke at investere i virksomheder med tilknytning til bosættelser eller andre besættelsesstrukturer, men der bliver taget konkret stilling i de enkelte sager.

- Kun én ud af de otte investeringsforeninger, Nordea Invest, har specifikke retningslinjer for besatte områder, hvoraf det fremgår, at de: "driver kritisk dialog med selskaber, der bryder de internationale normer og regler for ansvarlige investeringer ved at være direkte involveret i forretninger og aktiviteter i de besatte områder". Nykredit henviser til, at en øget due diligence procedure i konfliktramte områder er krævet under FN's Guiding Principles on Business and Human Rights.
- Investeringsforeningerne ønsker som udgangspunkt at indgå i kritisk dialog med etisk problematiske virksomheder, men ekskludering kan blive relevant, hvis dialogen ikke bærer frugt.
- Den 26. September 2014 udtalte udviklingsminister Mogens Jensen (S): "Regeringen har ved flere lejligheder mindet offentligt om, at den fraråder danske borgere og virksomheder at indgå i engagementer, der kan gavne israelske bosættelser. Det vil jeg passende minde om igen".

Bilag A: Københavns Kommunes politik for etiske investeringer

En oversigt over København Kommunes svar på en rundspørge omhandlende kommunens etiske retningslinjer om investeringer på besatte områder foretaget af DanWatch d. 21.11.14.

Spørgsmål

Hvad er Københavns Kommunes etiske retningslinjer for investeringer i virksomheder i besatte områder?

Hvad er Københavns Kommunes etiske retningslinjer for investeringer i virksomheder, hvis produkter bliver anvendt til opretholdelsen af ulovligt besatte territorier, f.eks. bosættelser, checkpoints samt konstruktion af den israelske separationsmur?

Har I haft etiske overvejelser ved at investere i virksomheder, som har forbindelser til de besatte palæstinensiske områder, bosættelser, checkpoints, konstruktion af den israelske separationsmur mv.?

Københavns Kommune

- Københavns Kommune har en etisk investeringspolitik, der baseres på bl.a. FN-konventioner. Den etiske investeringspolitik er generelt gældende og gælder således også i konfliktfyldte områder.

- Som udgangspunkt vil det være i strid med kommunens etiske investeringspolitik. Vurderingen af selskabets aktiviteter sker i de konkrete tilfælde. Den etiske investeringspolitik administreres i praksis i regi af kommunens investeringsforening på basis af rådgivning fra det uafhængige etiske screening-selskab, Ethix SRI Advisors. Evt. eksklusion af selskaber sker som nævnt ud fra en konkret vurdering i de enkelte tilfælde.

- Ja, som udgangspunkt vil kommunen ikke investere i selskaber, der handler i strid med kommunens etiske investeringspolitik, men vurderingen af selskabernes aktiviteter sker ud fra en konkret vurdering i de enkelte tilfælde.

Bilag B: Investeringsforeningers politik for etiske investeringer

En oversigt over investeringsforeningernes svar på en rundspørge omhandlende investeringsforeningernes etiske retningslinjer om investeringer på besatte områder foretaget af DanWatch d. 21.11.14.

Spørgsmål

Hvad er investeringsforeningens etiske retningslinjer for investeringer i virksomheder i besatte områder?

Hvad er investeringsforeningens etiske retningslinjer for investeringer i virksomheder, hvis produkter bliver anvendt til opretholdelsen af ulovligt besatte territorier, f.eks. bosættelser, checkpoints samt konstruktion af den israelske separationsmur?

Har I haft etiske overvejelser ved at investere i virksomheder, som har forbindelser til de besatte palæstinensiske områder, bosættelser, checkpoints, konstruktion af den israelske separationsmur mv.?

Nordea Invest

- Vore retningslinjer på dette område er udarbejdet mhp at sikre, at alle investeringer er i overensstemmelse med internationale normer og regler. De indgår i vort samlede regelsæt for Ansvarlige Investeringer. Nordea Invest driver, via vor samarbejdspartner Nordea Asset Management, kritisk dialog med selskaber, der bryder de internationale normer og regler for ansvarlige investeringer ved at være direkte involveret i forretninger og aktiviteter i de besatte områder – det gælder for følgende typer af selskaber og aktiviteter:

a. Selskaber direkte involveret i bosættelser i de besatte områder

Selskaber som direkte og bevidst understøtter opretholdelse af eksisterende bosættelser og/eller udvidelser af bosættelser stridende imod FNs Sikkerhedsråds resolution på området og Geneve-konventionens artikel 4. Det gælder for eksempel selskaber med aktiviteter indenfor opførelse af bosættelser samt konstruktion af infrastruktur, og forsynings- og serviceselskaber indenfor vand, elektricitet, sanitet, telekommunikation eller finansiering.

b. Selskaber der udvinder ressourcer fra de besatte områder

Selskaber med aktiviteter der bryder med Haag- og Geneve-konventionerne og retten til selvbestemmelse nedfældet i de internationale konventioner (ICCPR og ICESCR). Det gælder for eksempel selskaber, der udvinder ressourcer til byggematerialer.

c. Selskaber som leverer produkter og services til bosættelsernes sikkerhedssystemer/-infrastruktur

Selskaber som leverer produkter og services som f.eks. overvågningssystemer, identifikationssystemer, der bryder med retten til at bevæge sig frit og bosætte indenfor sit land som nedfældet i den internationale ICCPR-konvention samt retten til selvbestemmelse som nedfældet i ICESCR-konventionen, og som overtræder Geneve-konventionens artikel 4 og som strider imod domme fra den Internationale domstol i Haag.

Lykkes det ikke via kritisk dialog at få de berørte selskaber til at følge de internationale normer og regler, kan det resultere i, at selskabet ekskluderes fra Nordea Invest's investeringsunivers.

- Nordea Asset Management driver (jvf 1) på Nordea Invest's vegne kritisk dialog med bl.a. de selskaber, der i strid med de internationale normer og regler på området, direkte og bevidst understøtter opretholdelse og ekspansion af bosættelserne samt sikkerhedssystemer/-infrastruktur i området.

- Nordea Asset Management's Responsible Investments-team har siden 2013 været i dialog med en række selskaber med aktiviteter i de besatte områder. For eks. mødtes teamet i april i Israel med selskaber, NGO'er, erhvervs- og arbejdstagerorganisationer om problematikken. Vi er af den overbevisning at aktive investorer, der engagerer sig i disse spørgsmål, bidrager til transparens og øget bevidsthed om overholdelsen af menneskerettigheder samt de internationale konventioner. Nordeas Responsible Investments-team er fortsat i kritisk dialog med flere selskaber med aktiviteter i de besatte områder.

Jyske Invest

Jyske Invests politik for ansvarlig investering er bredt formuleret således, at den oplister principper for vores tilgang. Således er politikken en opstilling af principper og ikke en detaljebeskrivelse af hver enkelt potentielle udfordring i relation til ansvarlig investering. Af samme årsag er udfordringen vedr. investeringer i virksomheder der opererer i besatte områder ikke specifikt nævnt i vores politik.

Jeg har indsat vores politik nedenfor:

I Jyske Invest ser vi det som vores primære ansvar at optimere investorernes afkast bedst muligt. Jyske Invest tager samfundsansvar i forbindelse med investeringer, hvilket indebærer, at miljø, sociale forhold og god selskabsledelse (ESG) indgår i investeringsbeslutningerne.

Jyske Invest har tilsluttet sig Principles for Responsible Investment (PRI), som er en fælles erklæring om at tage samfundsansvar i forbindelse med investeringer og efterlevelse af seks centrale principper for ansvarlige investeringer.

Jyske Invest samarbejder med andre investorer om at udøve aktivt ejerskab i forhold til selskaber med ESG-udfordringer.

Jyske Invest har en aftale med en ekstern rådgiver, hvorfra Jyske Invest to gange årligt modtager en screeningrapport over selskaber med alvorlige overskridelser af internationale normer eller konventioner.

ESG-forhold inddrages også ved investering i statsobligationer. Jyske Invests investeringer i statsobligationer overholder internationale sanktioner og forbud vedtaget af FN og EU.

For at kunne vurdere rapporterne fra den eksterne rådgiver, beslutte bidraget til samarbejdet med andre investorer om aktivt ejerskab samt agere i situationer med ESG-udfordringer har Jyske Invest etableret et internt forum, som hurtigt kan træde sammen og afgøre, hvordan Jyske Invest forholder sig til den enkelte investering eller det enkelte selskab.

Ansvarlighed i valget af investeringer er en meget kompliceret sag. Der er langt fra enighed om, hvad der er ansvarlig investering. Investorer, myndigheder, medier, politikere og interesseorganisationer har forskellige opfattelser heraf. Jyske Invest vil ikke lade sig binde af bestemte konventioner eller internationale chartre. Jyske Invest ønsker selv at vurdere, hvilke selskaber og brancher som er samfundsmæssigt ansvarlige at investere i.

Den ansvarlige investeringspolitik kan findes på foreningens hjemmeside. Jyske Invest kommunikerer i hel- og halvårsrapporter om den seneste udvikling på området. I disse rapporter kommunikerer Jyske Invest om status på arbejdet med aktivt ejerskab herunder antallet af sager og udviklingen. Jyske Invest rapporterer årligt til PRI og udvalgte dele af denne rapportering kan findes på både Jyske Invests og PRIs hjemmeside.

Den ansvarlige investeringspolitik er vedtaget af bestyrelsen for Jyske Invest den 28. maj 2014. Det er den til enhver tid af bestyrelsen vedtagne politik, som gælder.

D.16.12.2014 har Jyske Invest ønsket at præcisere deres svar til DanWatch. Flemming Larsen, Head of Investment Management, skriver:

Jyske Invest vil selvfølgelig altid overholde alle sanktioner, som Danmark har tiltrådt.

Nykredit Invest

- Nykredit Invests investeringspolitik bygger på overholdelse af international ret. Alle vores investeringer screenes hvert kvartal med hjælp fra vores rådgivere.

Problemstillingen omkring de besatte områder hidrører som udgangspunkt til Folkeretten. Særligt de seneste to år er FN og EU blevet meget mere præcise i spørgsmålet om, hvordan selskaber bør opføre sig, hvis de har aktiviteter i besatte områder. Det er meget betragtelige ændringer området har gennemgået.

Det begyndte med rapporten fra særligt udsendte rapportør, R. Falk, offentliggjort den 19. september 2012 (dokument nr. A/67/379) samt afsnit 117 i den udvidede baggrundsrapport udsendt sammen med denne. Rapporten slog endegyldigt fast, at FN's afgørelser vedr. de besatte palæstinensiske områder ikke kun var gældende for lande, men at også virksomheder havde en forpligtelse til at orientere sig, så de ikke implicit modarbejdede disse afgørelser.

Sideløbende med flere opfølgende rapporter vedtog FN-landene UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Implementeringen af disse principper er netop påbegyndt. Den danske stat lancerede tidligere i år en plan for implementeringen af disse, ligesom OECD har en arbejdsgruppe dedikeret dette emne.

Den 6. juni 2014 offentliggjorde UN Human Rights Council's working group en rapport, der netop med udgangspunkt i de nye UN Guiding Principles, understreger selskabers forpligtelse til at undersøge, om deres aktiviteter i et besat område, der medvirker til brud på menneskerettigheder. Dermed ligger forpligtelsen hos selskabet frem for på et nationalt/overnationalt niveau.

En måned senere fulgte en række EU-lande op på rapporten med anbefaling til selskaber om at tage sig i agt og orientere sig ved aktiviteter i besatte områder, da ejendomsrettigheder i disse områder er uafklarede, og EU-landene vanskeligt ville kunne forsvare deres interesser i forbindelse med en fredsaftale.

Nykredit Invest forholder sig til den enhver tid gældende international retsorden, og i den forbindelse også de krav, der stilles til virksomheder, herunder de særlige krav til due diligence, hvis de opererer i besatte områder. Når de krav skærpes, som vi har set det henover sommeren 2014, så skærpes Nykredit Invests krav tilsvarende. Det uanset om der er tale om de besatte palæstinensiske områder, Vestsahara eller et helt tredje område.

- Private selskaber kan have lovlige aktiviteter i de besatte områder, men selskaberne skal orientere sig, om disse er i overensstemmelse med international ret. Det indebærer jf. UN Guiding Principles, at selskabet skal gennemføre en due diligence og ikke mindst kommunikere om denne til sine interessenter.

Nykredit Invest driver som udgangspunkt aktivt ejerskab med et selskab, hvis deres aktiviteter er i strid med international ret. Netop ved at få selskabet til at ændre adfærd, vil vi opnå størst effekt på problemstillingen. Nykredit får i dette arbejde bistand fra vores rådgivere MSCI ESG Research og Ethix.

- Nykredit Invest har haft eksponering mod problemstillingen gennem flere internationale selskaber. Hvert tilfælde har egne betydningsfulde dimensioner. Eksempelvis om der er tale om generelle aktiviteter i området eller om målrettede aktiviteter mod ulovlige installationer som bosættelser eller separationsmuren.

Vi har i lighed med Danwatch haft fokus på G4S, og i den forbindelse drevet aktivt ejerskab med dem for at få dem til at ændre adfærd. Ligesom [Danwatch selv noterede vi i 2011](#), at selskabet erklærede at ville trække sig fra sine sikkerhedsaktiviteter på Vestbredden. Vi følger fortsat effektueringen af dette løfte. Senest i forbindelse med dialog med selskabet i august 2014.

Nykredit Invest er gennem vores rådgiver Ethix også i dialog med selskaber som Motorola og Alstom vedr. deres aktiviteter i de besatte områder. Alstom i forbindelse med jernbaneprojekt og Motorola i forbindelse med servicering af overvågningsudstyr.

Sparinvest

We have one answer in response to all three of your questions.

As a general principle of Sparinvest's Responsible Investment policy we are strong believers in dialogue rather than exclusion. However, in the case of our ethical funds and mandates, we will exclude/divest from companies verifiably in breach of normative behavior – as defined by such international agreements as the UN Global Compact, the OECD Guidelines for Multinational Enterprises and the more recent UN Guiding Principles on Human Rights.

Companies, such as those mentioned in your questions, whose activities assist with such illegal occupations are therefore assessed within the broader framework of established Corporate Social Responsibility norms and guidelines that apply globally and will be picked up by our norms-based ethical screening.

Sparinvest ønskede d. 16.12.2014 at lave ændringer i deres svar til DanWatch vedrørende deres etiske retningslinjer:

We confirm that of the 11 companies highlighted by Danwatch, we own minor stakes in four of them in our Sparinvest index range of funds (two of these are in the fund INDEX Dow Jones Sustainability Index). The objective of our index fund range is to passively mirror the indices that they track. Therefore, as a result of tracking error considerations, the funds are more or less obliged to replicate the holdings of the index. With regard to passively-invested funds, the United Nations Principles for Responsible Investment states that Principle 2 (active ownership) shall apply in such cases. Here we can confirm that the activities of all of these companies are closely monitored and assessed on the basis of international norms and standards by our service provider Ethix SRI Advisors, and dialogue is ongoing.

Sydinvest

Sydinvest har formuleret en ansvarlig investeringspolitik, som kan findes på foreningens hjemmeside. Den indeholder ikke specifikke formuleringer vedrørende investeringer i virksomheder i besatte områder. Sydinvest samarbejder med GES om at føre den ansvarlige investeringspolitik ud i livet. Vi har en engagementtilgang til ansvarlige investeringer, hvilket betyder, at vi ikke automatisk sælger selskaber, som bryder internationale konventioner og normer, men søger at påvirke selskaberne til at ændre adfærd. Synes det udsigtsløst, bliver de relevante selskaber overført på vores liste over selskaber, som vi ikke investerer i. P.t. er der tre selskaber med relation til de ulovlige bosættelser på Vestbredden, som vi ikke investerer i, og det er Elbit Systems, Jerusalem Economy Ltd. og Industrial Buildings Corporation.

Danske Invest

- "Danske Banks Retningslinjer for Ansvarlige Investeringer gælder uanset, hvor selskaber har aktiviteter, og gælder derfor også i konfliktramte områder som de besatte områder."

- "Danske Banks Retningslinjer for ansvarlige investeringer bygger på FN støttede principper for selskabers samfundsansvar. Selskaber skal overholde disse principper, i praksis betyder det, at visse selskabsaktiviteter vil være problematiske."

- "Vi vurderer løbende selskabsaktiviteter i forhold til vores retningslinjer. I den forbindelse offentliggør vi to gange årligt selskaber, vi har udeladt fra investeringsuniverset. "

SEB Invest

- SEB investerer i virksomheder, der overholder internationale konventioner og retningslinjer. Eksempelvis UN Global Compact (www.unglobalcompact.org) og OECD Guidelines for Multinational Enterprises (www.oecd.org). Konventionerne omhandler blandt andet ulovlige aktiviteter i besatte palæstinensiske områder. Alt i alt overvåger vi mere end 2.500 virksomheder via et eksternt screeningsbureau.

- Er der mistanke om at en virksomhed overtræder internationale konventioner, initierer vi en aktiv dialog med virksomheden med det formål at afdække evt. problemer og rette op på disse. Hvis virksomheden efter et rimeligt tidsforløb fortsat ikke imødekommer de

internationale konventioner, kan SEB vælge at ekskludere virksomheden fra investeringssporteføljen.

- Ja, konkret overvåger vi et antal virksomheder, og har også engageret med flere af disse.

BankInvest

Det har ikke været muligt at få et svar fra BankInvest.